

Itsenäisyysliikkeen monitahoinen verkko

Harri Korpisaari: Itsenäisen Suomen puolesta. Sotilaskomitea 1915–1918. Bibliotheca Historica 124, SKS, Helsinki 2009. 394 s.

■ Harri Korpisaaren tutkimus Sotilaskomiteasta osoittaa poikkeuksellisella tavalla, että vuoden 1918 sisällissodasta on mahdollista kirjoittaa tieteellisen viileästi, puolueettomasti ja objektiivisesti. Teos on selkeä ja se on kirjoitettu luottavasti. Tekijä on myös kyennyt uppoutumaan syvälle tapahtumien syihin ja taustoihin ja tuomaan esille lopputulokseen vaikuttaneet tekijät ilman, että hän johtopäätöksissä omaksuu tuomion jakajan roolin.

Tämän on tehnyt mahdolliseksi Harri Korpisaaren tekevä selkeä ja perusteltu ajallinen rajaus. Hän päättää Sotilaskomitean historian tutkimisen 28.1.1918 eli sisällissodan syttymiseen. Tämän selkeän rajauksen ansiosta hänellä on mahdollisuus tarkastella arvovapaammin sotaan johtanutta kehitystä sekä eri vaihtoehtoja. Muussa tapauksessa sodan lopputuloksen tragedia, punainen ja valkoinen terrori, vankeleirit, taudit ja nälänhätä eli koko vuoden 1918 murhenäytelmä jälleen kerran dominoisi tutkimusta. Kumpikaan osapuoli ei voinut syksyllä 1917, eikä vielä alkutalvesta 1918 kuvitella sodan mittasuhteita ja ennen muuta väkivallan ryöstäytymistä siinä mittakaavassa kuin se sitten tapahtui.

Korpisaaren kirjassa tulee aikaisempaa selkeämmin esille itsenäisyyspoliittisen linjan ja sisäisen turvallisuuden linjan kehitys. Sotilaskomitea edusti selkeästi itsenäisyyspolitiikkaa, mutta sisäinen turvallisuuskysymys painottui kevään maatalouslakoista eteenpäin.

Tutkimus rakentuu aika selkeästi keskeisten toimijoiden varaan. Se sisältää useita mikroelämäkertoja. Kuvattavista henkilöistä nousee esille aika lailla myöhemmin unohdettu Suomen kaartin viimeinen komentaja Nikolai Mexmontan. Korpisaaren tutkimuksesta saa sen kuvan, että hieno upseeri syrjäytettiin ja että hän koki syyttä suotta vääryyttä, vaikka saikin sitten melkein heti kenraalilyennyksen. Esille nousevat myös Hannes Ignatius ja Paul von Gerich.

Sotilaskomitealla oli kiinteät yhteydet jääkäriliikkeeseen ja

toisaalta viralliseen hallitusvaltaan, Suomen senaattiin. Viimeksi mainittu toteutui henkilötasolla Harald Åkermanin hahmossa, kun hänet nimitettiin elintarvikeasioista vastaavaksi senaattoriksi. Korpisaaren tutkimusote ei ole erityisemmin sosiaalishistoriallinen. Sitä olisi ehkä kaivannut hieman lisää. Hän kuitenkin tuo esille Sotilaskomitean jäsenistön sosiaalisen statuksen ja sen yhteiskunnallisen kapeuden.

Oliko komitean jäsenistöllä edes edellytyksiä tajuta syksyn 1917 ja talven 1918 kiihtyvässä radikalisoitumisessa sen perimmäisiä syitä. Osasivatko he nähdä huliganismin taakse kriisin todellisiin yhteiskunnallisiin syihin. Näkivätkö he ongelman vain järjestysvaltakysymyksenä?

Mielenkiintoinen kysymys koskee myös Sotilaskomitean jäsenistön sotilaallista kompetenssia. Olivathan monet olleet jo pitkään pois aktiivipalveluksesta. Toinen oli tilanne niiden upseerien kohdalla, kuten esimerkiksi Mannerheimin kohdalla, jotka olivat taistelleet koko maailmansodan Venäjän armeijassa. Korpisaaren tutkimus tuo selkeästi esille, että komitean upseeriston piirissä esiintyi varsinkin alkuvaiheessa myös epäröintiä sotilaskoulutuksen antamisen suhteen.

Kirjasta avautuu suunnaton intrigien, juonittelujen verkko, joka hallitsi itsenäisyyspolitiikkaa. Kaunis ajatus Suomen valtiollisesta itsenäisyydestä sisälsi käytännön tasolla mitä raainta ja julminta henkilökohtaista poliittista peliä, jossa lyöntejä annettiin ja saatiin. Monella oma henkilökohtai-

nen kunnianhimo verhoittiin suurien aatteiden taakse. Oltiinhan samalla jakamassa tulevia politiikan johdon paikkoja.

Korpisaari tuo entistä selkeämmin esille saksalaissuuntauksen voiman. Moni itsenäisyysaktivisti oli valmis antamaan vaikka kaiken Saksan tuen saamiseksi. Saksan voitto maailmansodassa olisi suistanut Suomen keisarikunnan täydelliseksi vasalliksi. Harva toimija kykeni tässä tilanteessa pitämään päänsä kylmänä.

On sanottu, ettei Suomen vanha sotaväki ampunut historiansa aikana laukaustakaan. Kuitenkin Sotilaskomitean jäsenten valtaosan tausta oli Haminaassa sijainneessa Suomen kadettikoulussa. Harri Korpisaaren väitöskirja nostaa tämän upseeriryhmän oikeaan sille kuuluvaan asemaan Suomen historiassa. Vaikka tutkimuksen rajausratkaisu onkin mielestäni oikea, olisi yksin inhimillisestikin ollut kiintoisaa lyhyesti kertoa Sotilaskomitean upseeriston myöhemmistä vaiheista.

Komiteahan itse asiassa muodosti pääosan Mannerheimin valkoisesta päämajasta. Osa upseereista teki uraa vielä itsenäisen Suomen armeijassa, mutta tosiasiasa vain Mannerheimin ura ulottui talvi- ja jatkosotaan saakka ja pidemmällekin.

Martti Turtola